

LARS SAABYE CHRISTENSEN

HERMAN

HERMAN

LARS SAABYE CHRISTENSEN
HERMAN

slovar

Copyright © Cappelen Damm AS 1988
Translation © Jarmila Cihová 2015
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2015

ISBN 978-80-556-1296-6

Táto kniha bola preložená vďaka láskavej podpore
nadácie NORLA (Norwegian Literature Abroad).

N O R L A

This translation has been kindly supported
by NORLA (Norwegian Literature Abroad).

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie
reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými
prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými,
vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom
súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

JESEŇ

1

Herman zakloní hlavu a uprene hľadí do koruny stromu. Listy sú žlté a červené a držia na konárkoch len tak-tak. Medzi tenkými čiernymi konármi vidí oblohu, na ktorej sa oblaky prehánajú na všetky strany. Trochu sa mu z toho pozerania krúti hlava, akoby to on uháňal plnou rýchlosťou. Ale zároveň je to celkom príjemné, v každom prípade aspoň chvíľu, kým sa nezrazí s Monolitom. Zavrie oči, ale keď už hrozí, že spadne, rýchlo ich otvorí a vydýchne si od úľavy. Ešte vždy je vo Frognerskom parku, nepohol sa z miesta ani o kúšтик.

A zrazu vidí, ako padne prvý list, visel na samom končeku vetvičky a držal sa na nej len ledva-ledva. Vietor ho krúti stále dokola a potom letí k fontáne ako hýľ. Herman sa rozbehne za ním a nespúšťa ani na chvíľku z očí červený, nepokojný bod vo vzduchu. List vo vetre raz stúpa, raz klesá a Herman cikcakovito uteká po štrku a dúfa, že si ráno zaviazal šnúrky na dvojité uzol. Napokon sa zdá, že list – alebo vietor – to vzdal, list unavene klesá k zemi, rovno pred Hermana. Herman zastane, otvorí ústa dokorán, vyskočí a chytí list perami, dokonale ako vyhladnutý mravcojed.

V tej chvíli si všimne, že ho niekto špehuje; schováva sa za jednou zo sôch, no Herman vidí kúsok

vytrčajúcej červenej školskej tašky. Zostane nehybne stáť s listom v ústach. Niežeby chutil ktovie-ako, no okúsil už aj horšie veci, napríklad tuhú kožu na čokoládovom pudingu, kožku na mlieku alebo úhora, čo jeho otec loví pri môle. Taška zrazu zmizne, no Herman vie, že niekto sa ešte vždy schováva za sochou obrovskej ženy, ktorej vo vlasoch visí prinajmenšom šesťnásť drobcov. Zatiaľ čo tam stojí a nevie, čo má robiť, nevdojak list prehltnie. Je zvláštne predstaviť si, že ešte pred chvíľkou ten list visel na mohutnom strome a teraz ho má v žalúdku. Možno si už dnes na večeru nemusí dať zeleninu.

Vtedy sa spoza sochy vynorí dievča. Je to Ruby, Ruby, ktorá s ním chodí do triedy. Celý čas stála za sochou. Herman nevie, čo si má myslieť. Ruby má hrivu ryšavých vlasov a niektorí tvrdia, že v nich má päť vtáčích hniezd. Drží ruky za chrbtom, akoby niečo schovávala. Podozrievavo hľadí na Hermana, jedno oko napoly privreté.

„Ješ listy?“ spýta sa ho.

„Občas.“

„Nepoznám nikoho, kto by jedol listy.“

„V tom prípade nepoznáš veľa ľudí,“ odsekne Herman a zamieri k lavičke po školskú tašku.

Ruby ide za ním.

„Špehuješ ma?“ spýta sa Herman.

Ruby sa nahlas zasmieje a zo stromov spadnú ďalšie listy.

„Bola som nakŕmiť kačku. Dala som jej mrkvu a párok. No ty možno z toho listu ochorieš. Už teraz vyzeráš chorý.“

„Som zdravý ako ryba,“ povie Herman. To hovorieva jeho starý otec, aj keď leží v posteli s nebesami na treťom poschodí a nemôže chodiť. No možno práve preto o sebe vyhlasuje, že je zdravý ako ryba.

„Ryby nejedia listy,“ namietne Ruby.

„Jedia dážd'ovky. To je horšie.“

Prejdú cez most. Pod sochou Nahnevaného chlapca spí opilec a tvári sa rovnako naštvane. Bazény na Frognerskom kúpalisku sú vypustené a zelené a skokanská veža siaha až k nebu. Po chvíli sa spustí dážd'. Na vode plávajú kačky jedna vedľa druhej a nevedia, kam sa vlastne vybrali. Ruby sa nakloní ponad zábradlie a na jednu ukáže.

„To je moja kačka!“

„Tvoja kačka?“

„Tá, ktorú chodím kŕmiť.“

„Ako vieš kačky rozlíšiť jednu od druhej?“

Ruby sa obráti k Hermanovi, potrasie hlavou, až jej ryšavá hriva poletuje hore-dolu, no žiadne vtáky jej z vlasov nevyletia.

„Nepoviem,“ no potom rýchlo dodá: „možno inokedy.“

Mlčky pokračujú k bráne parku, no keď sú už na Kirkeveien, Ruby podíde bližšie k nemu a uprene sa mu zahľadí do tváre. Herman znervózne.

„Zdám sa ti chorý?“

„Oči máš úplne zelené! A nos oranžový!“

Nato sa Ruby rozbehne k Majorstue. Pri dome, kde býval Oscar Mathisen, sa obráti a zamáva mu, no Herman to nevidí, už je na ceste k Skillebekku. Teraz mu je fakt zle. Možno naozaj ochorie, ruky

mu vyrastú, zmenia sa na konáre, a keď príde zima, niekto ich môže osekať, aby mal drevo na kúrenie. Cíti list v žalúdku. Leží nakriž a štekli ho. Rameená mu už začínajú meravieť a musí si ich pritískať k telu. U holiča na Bygdøy allé zazrie sám seba v zrkadle, v ktorom, ak sa nahne dopredu a obráti hlavu, sa môže vidieť aj z profilu. Teraz sa však už naozaj bojí. Nespoznáva sám seba. Jeho nos vyzerá ako jedľová šuška, uši pripomínajú diery po ďatľovi a vlasy mu rastú na čele ako svetlozelený mach. Herman utečie, skôr ako ho Bruchaj zbadá, a schová sa pod bránou. Tam sa rozhodne a strčí si prsty do krku, ako to videl niekedy v nedeľu robiť ocka. Prst si strčí tak hlboko, že takmer dočiahne na list. Vtedy to z neho všetko vyletí, spolu s desiatou a dvoma cukríkmi, ktoré našiel cestou do školy. List je ešte vždy červený a smrdí horšie ako jeho cvičky na telesnú. Poryv vetra ho odnesie na ulicu, kde zostane ležať na obrubníku pri odtokovom žliabku a potom zmizne medzi mriežkami kanála. Herman sa vystrie a cíti sa už lepšie, no je mu trocha ľúto tých cukríkov. Čo keby ich zjedol ešte raz? Aj to urobí a potom sa náhli ďalej po Gabelsgate. „Tri plus tri plus tri je les,“ hovorí nahlas. „Ale koľko je jeden krát jeden? To musí byť veľmi osamelý les.“

Začne pršať. Hermanovi sa však nechce posledný kus cesty utekať. Práve keď zabočí do ulice, kde býva, Flaškár otvorí okno na prvom poschodí a vykloní sa. Tvár má zhrdzavenú a vychudnutú. Povráva sa, že kedysi slúžil ako domovník v kráľovskom paláci na Drammensveien, no vyhodili ho, pretože sa zamiloval do belgickej princeznej, ktorá pri-

cestovala na návštevu, alebo možno kráľ zistil, že Flaškár je v skutočnosti Švéd. Flaškár buď hovorí veľmi nahlas, alebo veľmi ticho. Dnes je zväčša ticho, čo môže súvisieť s tým, že je pondelok.

„Hermanko,“ zašepká, „pod' sem.“

Herman ledva počuje, čo hovorí. Podíde bližšie.

„Môžeš mi zobrať zopár fľašiek a vrátiť ich do obchodu?“

„Dnes nemám čas,“ zašepká Herman. „Možno skôr zajtra.“

„Aj zajtra je deň, nanešťastie,“ zamrmle Flaškár a pomaly zavrie okno.

2

Herman stojí v kúpeľni vyzlečený do pol pása a umýva sa spolu s otcom. Jeho otec sa totiž pred každým jedlom musí dôkladne poumývať. A nielen ruky, ale celé telo od pása hore, a najmä pod pazuchami. Dokonca aj vtedy, keď si chce počas koncertu na želanie zahrýzať do krajčeka chleba, musí sa ísť vydrhnúť a vymeniť si košeľu. Po čase je to trocha namáhavé, ale zároveň sa mu páči, že môže stáť s ockom do pol pása vyzlečený a ukazovať svaly. Hermanove bicepsy ešte nevyzerajú mocne, to však príde časom, ak prestane jesť listy. Navyše zrkadlo visí tak vysoko, že si vidí iba vrch hlavy, zatiaľ čo ocko je taký vysoký, až takmer naráža o strop, a keď sa češe lesklým ocelovým hrebienkom, na ktorý je veľmi pyšný, musí sa zohnúť. Hermanov ocko je žeriavnik.

„Nevyvedol si dnes nejakú hlúposť?“ pýta sa ocko.

Herman sa musí dôkladne zamyslieť.

„Pokiaľ si spomínam, tak nie.“

„To som si myslel. Lebo inak by som ťa bol videl, či nie?“

Ocko mu dá buchnáť do chrbta a obaja sa uškrnú. Herman zakloní hlavu, pozrie na ocka a na okamih sa mu zdá, akoby znova stál pod stromom

vo Frognerskom parku, ibaže z ockovej hlavy nespadne žiadny list.

„Videl si dnes nejakých anjelov?“ spýta sa Herman.

„Ani dnes som žiadneho nevidel,“ vzdychne si ocko a nanesie si pod pazuchy dezodorant. Potom ho podá Hermanovi. Strašne to štípe, no možno to tak musí byť, ak má pekne voňať. A vtedy počujú, ako mama spadne na dlážku tanier, čo je signál, že večera je hotová.

Dnes je pondelok, a to znamená, že budú mať večeru zo zvyškov. Toto jedlo nepatrí k Hermanovým obľúbeným. Vždy si láme hlavu nad tým, odkiaľ vlastne tie zvyšky sú, lebo si nevie spomenúť, že by v sobotu či v nedeľu jedol niečo, čo by ich pripomínalo, a preto v ňom vznikne nepríjemné podozrenie, že mama do tajomného nákypu vpašovala otcove úhory. Dnes ani nie je veľmi hladný. V takýchto prípadoch ocko reaguje zväčša otázkou, či nie je chorý, alebo či už nechce viac narásť. Takže jedlo pripravené zo zvyškov so sebou prináša ďalšie problémy.

Herman sa prehrabáva v tanieri a vonku neprestáva pršať. Špinavý holub sedí na parapete, hrkúta si sám pre seba, potom preletí na druhú stranu ulice a zosadne na konár. Vtáci sú šťastní, nepotrebujú pršiplášť ani čiapku do dažďa, rozmýšľa. No ak bude pršať štyridsať dní ako v Afrike, potom možno budú potrebovať záchranný pás a šnorchel.

„Si chorý, Herman? Alebo už naozaj nechceš viac narásť?“

Ocko hovorí s plnými ústami a už po štvrtý raz si priloží. V nákype je určite úhor.

„Už som jedol,“ povie Herman.

„Jedol si? A kde?“ pýta sa mama.

„Vo Frognerskom parku.“

„Nemáš jest' medzi jedlami,“ povie ocko. „Potom budeš rásť iba do šírky a nie do výšky.“

„Už sa to nebude opakovať,“ sľúbi a znova pozrie von cez okno. Holub je preč, ale stále prší, priam leje a voda padá z neba kolmo nadol. Boh vie určite dobre plávať, rozmýšľa Herman. Nehovoriac o Ježišovi, ktorý zamladi chodil po vode.

Herman je hrdý, že jeho ocko je žeriavnik. Istý čas rozmýšľal, že si vyberie rovnaké povolanie, ibaže ak sa mu krúti hlava už aj vtedy, keď stojí na malom kopčeku alebo sa pozerá do koruny stromu, potom nie je veľmi pravdepodobné, že by to zvládol – sedieť vo výške najmenej desaťtisíc metrov, pozeráť nadol a zároveň ešte aj dvíhať veľký kábel s hákom a navliekať ho do ucha ihly v Liljestrøme?

Mama zhrnie zvyšky z Hermanovho taniera na svoj. Vždy je najhľadnejšia z celej rodiny, a pritom je taká malá a chudá. Pracuje v Jacobsenovom koloniále, v obchode so zmiešaným tovarom na rohu ulice. Herman tam rád chodieval po škole a zo všetkého najviac sa mu páči vôňa z kávového mlynčeka. Je zvláštne, že niečo, čo tak hrozne chutí, môže tak pekne voňať.

„Jeden zákazník sa dnes pokúsil vylúpiť pokladnicu,“ povie mama. „Hádzal rajčiny a vyhrážal sa nám trsom banánov!“

„Hádam to len nebol Flaškár?“ spýta sa rýchlo Herman.

„Samozrejme, že nie! Flaškárovi by niečo také neprišlo na um.“

„Koľko peňazí ukradol?“

„Neukradol nič, pošmykol sa na banánovej šupke a potom utiekol!“

Mama sa tak rozosmeje, že musí položiť nôž a vidličku nabok. A keď sa mama smeje, môžu sa vykoľajiť vlaky na stanici Vestbanen, loď do Nesoddenu stroskotať a hodiny na radnici zastať. Otec sa pomaly nadýchne a vydýchne a čaká, kým znova nebude pokoj.

„To nie je celkom pravda, mamička,“ vzdychne.

„Pravda či nepravda,“ povie mama, „Jacobsen mladší zatelefonoval na políciu a ohlásil ozbrojenú lúpež. Myslel si, že rajčiny sú krv!“

„Ten nadutý panák! Uteká na políciu, aj keď nevie nájsť gulôčkové pero.“

„Robí najlepšie, čo vie.“

„Hej. A to je počítanie gulôčkových pier a chvastanie.“

Herman pozerá z mamy na otca a rozmýšľa.

„Možno to bol Gustav Vigeland,“ povie.

Ocko odloží nôž a vidličku a niekoľkokrát si sťažka vzdychne. Mama si vymení tanier za Hermanov a zrazu sa nakloní bližšie k nemu, presne ako Ruby, a Herman znova znervózne. Možno sa mu nepodarilo dostať zo seba celý list, možno sa už mení na strom, len o tom nevie.

„Zajtra sa musíš dať ostrihať,“ vyhlási mama.

Hermanovi sa ulaví.

„Rozkaz!“

„A nezabudol si, že máš navštíviť starého otca?“

Herman tak zakrúti hlavou, až mu ofinu rozveje na všetky strany a niekoľko vlasov padne na stôl.

„Nie som zábudlivý,“ povie.

Mama zmetie vlasy a znova pozrie na Hermana.

„Tuším by si potreboval sieťku na vlasy!“ zasmieje sa.

Aj Herman sa nahlas smeje, no nie tak nahlas ako mama, pretože sa to nedá, zatiaľ čo ocko odnesie všetko zo stola na jeden raz a nespadne mu pritom ani len špáradlo.

Keď Herman povie, že si ide robiť úlohy, nemusí umývať riad. Preto to po večeri hovoríva často. Ide do svojej izby, vyberie pracovný zošit a píše: *Frognerský park, dielo Gustava Vigelanda. 58 sóch na moste. Štyri jaštery zo žuly. Ružová záhrada. Labyrint. Plošina s Monolitom. Osem kovaných brán. Západné námestie. Koleso života.* Dlhodumá nad poslednou vetou. Nie je si celkom istý, no aj tak napíše: *A zhodol som sa na tom, že to bol pekný deň.* Zostane sedieť a pozerá cez okno. Už sa zotmelo. Zvláštne, že môžeme vidieť tmú, pomyslí si. Jeho glóbus nie je tmavý, svieti, stojí na parapete a nikdy ho nevypínajú. Herman doň štuchne, zavrie oči a zastaví ho ukazovákom. Adapazari! Vygumuje poslednú vetu a namiesto toho napíše: *Keď budem veľký, stanem sa žeriavnikom alebo pocestujem do Adapazari!*

Skôr ako ide spať, počúvajú koncert na želanie. Nik z nich však dnes nemá narodeniny, a tak im nik nepošle pozdrav. Podľa Hermana sú náboženské piesne smutné a dúfa, že nikomu nenapadne dať mu zahrať Veľké biele stádočko, keď príde rad

naňho. A kým Eddie Calvert hrá na trúbke pre vojaka v Bardufosse, ocko ide do kúpeľne a oni sa dovtípiu, že je znova hladný.

„Je čas zdvihnúť plachty,“ povie mama a zdvihne oči od pasiansu. „A kapitán musí byť na palube, je tak?“

„Ahoj, zem!“ zakričí Herman a odpochoduje do kúpeľne, kde ocko stojí vyzlečený do pol pása a holí sa. Fúzy mu narastú trikrát za deň a v nedeľu päťkrát. Herman mu vylezie na chrbát, ale keď sa dostane až na plecica a oboch ich vidí v zrkadle, znova sa mu zakrúti hlava a pomaly sklzázne dolu. Ocko sa smeje a strčí si hlavu pod kohútik. Herman osemnásťkrát preloží tubu so zubnou pastou a tlačí zo všetkých síl, až z nej napokon vyjde malý biely kúšтик. Vlastne je zvláštne, že tuba nikdy nie je celkom prázdna.

„Tak teda dobrú noc,“ povie Herman.

„Dobrá noc,“ zabrble otec.

Keď už leží v posteli, príde mama a zhasne svetlo, no glóbus nevypne. Zastane vedľa postele a pohladká Hermana po vlasoch, trocha sa mu v nich poprehrňa a pošticuje ho, čo má rád. Robieva to vtedy, keď ich už má pridlhé a musí ísť k holičovi. Herman sa rozhodne, že sa dá ostriať len trochu, lebo potom bude musieť ísť k holičovi čoskoro znova a mama ho bude hladkať, strapatiť a nahlas sa smiať.

Mama opatrne zavrie dvere a Herman si zrazu spomenie na Ruby a na jej ryšavé vlasy. Je celkom možné, že v nich má vtáky, možno hýľa alebo v každom prípade aspoň kolibríka. A ešte musí aj zno-

va myslieť na list, čo prehltol. Bolo to veľmi zvláštne, nabadúce si musí dobre rozmyslieť, kým spraví čosi podobné. Potom načúva vetru, ktorý si dnes večer vyspevuje čudnú melódiu, zakráda sa okolo rohov s deravým akordeónom a upchatou trúbkou. Nikdy však nevidel, akú má vietor tvár. Čoskoro začuje v obývačke mamu a ocka, tí našťastie tvár majú. Herman si pomyslí, že je škoda času, ktorý nikto nechce stratiť, a pritom ho ľudia niekedy zabíjajú. Potom sa mu sníva všeličo, na čo si neskôr nemôže spomenúť. Trocha ho to hnevá.

3

Herman vypočítal, že do školy má osemstoštyridsaťdva krokov. Ale to len vtedy, keď ide sám, keď nemá zatvorené oči a nemá nepremokavú čiapku do dažďa. Ak ide spolu s ockom po Drammensveien, potrebuje iba osemstošestnásť krokov, lebo otec má mimoriadne dlhé nohy a Herman musí zo všetkých síl naťahovať krok, aby mu stačil. Mama zvyčajne stojí pri okne a oboma rukami im máva, pretože Jacobsenov koloniál otvárajú až o deviatej. Po pár krokoch počujú, že za nimi volá, a nato mama vyhodí z okna desiatu, ktorú si Herman vždy zabudne. Hermanova mama vie veľmi dobre hádzať. Raz za ním hodila vrecko s desiatou, keď už bol na Bygdøy allé, a to je najmenej stotridsaťosem krokov. Stačilo, aby Herman otvoril tašku a vleteli do nej dva chlebíky s kozím syrom a dva s klobásou. Presne medzi peračník a učebnicu prírodopisu.

Zastanú na rohu pri obchode. Ocko musí zabočiť na stavenisko vo Vike a Herman pokračuje rovno. Ocko sa nad neho nakloní a z dychu mu cítiť cigarety a kávu.

„Raz ťa vezmem hore na žeriav,“ povie.

Herman sa díva inde.

„Uhm. Vidieť odtiaľ až do Ameriky?“